

DEЯFOR

HAR VI BRUG FOR OPHAVSRETTE

HVAD ER OPHAVSRET?

I Danmark og stort set resten af den øvrige verden har man en lovgivning om ophavsret.

Ophavsretten beskytter værker såsom bøger, artikler, billedkunst, software, computerspil, arkitektur, design, musik og film. Desuden beskytter ophavsretten udøvende kunstneres præstationer, f.eks. når skuespillere medvirker i film og teater, eller når musikere spiller musik.

Ophavsretten er af helt afgørende betydning for forfattere, komponister, fotografer, filminstruktører, billedkunstnere, skuespillere, musikere og andre ophavsmænd. Den sørger for, at de får betaling for deres arbejde.

Ophavsretten virker på den måde, at det kræver tilladelse fra ophavsmændene at bruge deres værker og præstationer i visse sammenhænge. Man skal f.eks. have tilladelse, hvis man vil trykke en forfatters bog, eller hvis man vil vise en film i tv. Ophavsmændene kan kræve betaling til gengæld for en tilladelse. På den måde giver ophavsretten ophavsmændene mulighed for at få betaling, når andre vil bruge deres værker eller præstationer. Og samtidig får ophavsmændene mulighed for at sige nej til en brug, som de ikke ønsker.

Ophavsmændene kan aftale med andre, at de skal have del i ophavsretten. Forfattere kan f.eks. give dele af deres ophavsret til forlag, og komponister kan give dele af deres ophavsret videre til pladeselskaber. Ophavsretten har derfor ikke alene stor betydning for ophavsmændene. Den har også stor betydning for forlag, plade- og musikselskaber, filmselskaber, softwarehuse og andre virksomheder, der investerer i udvikling og distribution af nye kulturprodukter, fordi ophavsretten giver dem mulighed for at få deres investeringer hjem.

Eksempel: Sådan virker ophavsretten

En forfatter til en roman kan indgå aftale med et forlag om udgivelse af romanen. Ophavsretten betyder, at romanen kun kan udgives med forfatterens tilladelse. Forfatteren kan derfor bl.a. stille krav om, at forlaget skal betale et honorar. Desuden kan forfatteren stille krav om den måde, bogen skal udgives og markedsføres på. Til gengæld vil forlaget normalt kræve, at forfatteren giver forlaget en eneret til at udgive bogen på en bestemt måde (f.eks. som trykt bog og som e-bog på dansk). Denne eneret er afgørende for, at forlaget kan tjene penge på sin investering i bogudgivelsen.

Det kan tænkes, at f.eks. et tysk forlag vil investere i udgivelse af en tysk oversættelse af bogen, eller at en filmproducent vil filmatisere den. Ophavsretten giver også her forfatteren ret til at sige nej eller stille krav til en sådan udgivelse og filmatisering.

Det er også ophavsretten, der sikrer, at forfatteren får betaling, når f.eks. en skole vælger at kopiere uddrag fra romanen til brug for undervisningen i stedet for at købe bogen.

HVORFOR ER OPHAVSRETEN VIGTIG?

- Ophavsretten giver forfattere, skuespillere, musikere, filminstruktører, billedkunstnere og andre ophavsmænd ret til selv at bestemme over brug af deres værker og præstationer.
- Ophavsretten sikrer, at kunstnerne får indtægter. Dette bidrager til, at de kan leve af deres kunst, så de har tid til at skabe mere kunst.
- Ophavsretten giver producenter og distributører et incitament til at investere i udvikling og distribution af nye kulturprodukter. Som eksempler kan nævnes musik, film, radio- og tv-programmer, bøger, tidsskrifter og magasiner, software, design og arkitektur.
- På den måde sørger ophavsretten for, at der bliver skabt og distribueret flere bøger, mere musik, flere film, mere billedkunst, og flere værker i det hele taget.
- De kreative erhverv er en vigtig erhvervssektor målt i omsætning og antal beskæftigede. Ophavsretten er en væsentlig forudsætning for de kreative erhverv og er med til at sikre arbejdspladser.

"De kreative erhverv udgør en væsentlig del af dansk økonomi. I 2010 beskæftigede de ca. 85.000 personer (årsværk) i såvel service som produktion og omsatte for ca. 200 mia. kr. De kreative erhverv udgør derved 6-7 pct. af den samlede omsætning og beskæftigelse i dansk erhvervsliv."

(Regeringens vækstplan for kreative erhverv, februar 2013)

- Ophavsretten er en drivkraft til kulturel mangfoldighed og fremkomst af ny kunst af høj kvalitet; den bidrager til et frit og uafhængigt kulturliv. På den måde er ophavsretten med til at give Danmark en kulturel identitet og et levende sprog. Ophavsretten er med til at sikre det kunstneriske vækstlag ved, at der sendes penge til de unge ophavsmænd, når deres produkter begynder at blive brugt.

Eksempel:

I filmbranchen kan der produceres "smalle film" og udvikles nye ideer for små budgetter, når erfarne skuespillere og instruktører kan vælge at arbejde for en lavere løn mod at få andel i filmens indtægter. Dogmefilmene (bl.a. *Festen*, *Idioterne* og *Italiensk for begyndere*) og utallige efterfølgende "eksperimenterende lavbudgetproduktioner" har medvirket til, at dansk film er anerkendt i hele verden.

OPHAVSRET OG YTRINGSFRIHED ER IKKE I MODSTRID MED HINANDEN

- Ytringsfriheden er en fundamental rettighed i vores samfund. Den omfatter meningsfrihed og frihed til at give og modtage meddelelser eller tanker uden indblanding fra en offentlig myndighed. Ytringsfriheden er en afgørende forudsætning for, at kunstnere, forfattere, musikere, forlag og producenter kan få udgivet deres værker.
- Ophavsretten er ikke i strid med ytringsfriheden. Ophavsretten forhindrer ingen i at udveksle deres meninger og tanker.
- Ophavsretten sætter grænser for, hvordan man bruger de værker, som andre mennesker har skabt, men ophavsretten tager hensyn til andres ytringsfrihed. F.eks. gør ophavsretsloven det muligt at citere

fra andres værker eller referere fra dem uden at spørge ophavsmanden om lov.

- Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har i flere afgørelser udtalt, at hensynet til ytringsfriheden skal afvejes over for hensynet til beskyttelse af ophavsrettigheder. Det betyder i praksis, at man f.eks. kan forbyde folk at distribuere filer på internettet med andres musik og film, hvis det sker for at beskytte dem, der har rettighederne til disse musikstykker og film.

HVIS OPHAVSRETTE BLEV AFSKAFFET, VILLE KULTURLIVET LIDE SKADE

- Uden en ophavsretlig beskyttelse ville både ophavsmændene og de virksomheder, der investerer i nye kulturprodukter, få svært ved at tjene penge. De kreative brancher ville investere mindre til skade for både kulturlivet og samfundsøkonomien. Kunstnerne ville få endnu vanskeligere ved at leve af deres arbejde, og udbuddet af kulturprodukter ville blive meget mindre.
- Ulovlig fildeling og streaming har skadelige konsekvenser.
- Man hører somme tider det argument, at ophavsretten kun bør beskytte mod rent kommerciel udnyttelse, og at private frit bør kunne dele værker på nettet. Det argument holder ikke.
- De ulovlige fildelings- og streamingtjenester, der giver gratis adgang til kulturprodukter, skader både ophavsmændene og de virksomheder, der investerer i nye kulturprodukter. Hvis private frit måtte dele værker og andre præstationer på nettet, ville det være en bombe under ophavsmændene og de kreative brancher.
- Kunstnere og producenter er afhængige af de lovlige forretningsmodeller. Hvis f.eks. kommercielt salg af e-bøger, film og musik bliver udkonkurreret af de ulovlige tjenester, der tilbyder e-bøger, film og musik gratis, forsvinder indtægtsgrundlaget for nye e-bøger, nye film og ny musik.

HVORDAN FUNGERER OPHAVSRETTE I PRAKSIS?

- Ophavsret handler om at sørge for, at brugerne kan få adgang til kreativt indhold på en balanceret måde, der tager hensyn til dem, der har skabt det. Dette mål opnås ofte bedst ved at skabe optimale rammer for indgåelse af aftaler mellem brugerne og rettighedshaverne.
- I Danmark har vi gode erfaringer med indgåelse af sådanne aftaler. Her har kunstnere og producenter f.eks. via aftaler om brug af digitalt kulturarvsmateriale givet kulturarvsinstitutioner en bredere og mere fleksibel adgang til at bruge beskyttet materiale, end de kunne have opnået via en undtagelse i loven. Også biblioteker, undervisningsinstitutioner, tv-distributører osv. har vigtige aftaler med de kollektive forvaltningsorganisationer.
- Disse aftaler sikrer, at kunstnere og producenter får betaling for brug af det kreative indhold, som de har skabt. Betaling til kunstnere bidrager til, at kunstnerne har et indtægtsgrundlag og kan koncentrere sig om at skrive, male, spille, komponere osv. Betaling til producenter bidrager til, at producenterne får midler til at investere i udvikling og distribution af nye kulturprodukter. På denne måde sikres det, at de kreative kræfter får midler til at skabe og distribuere nye film, spil, musikværker, billeder, bøger og andre kulturprodukter. Internettet er en del af vores virkelighed, og behovet for indtægter forsvinder ikke, bare fordi brugen er blevet digital. Derfor er det vigtigt at støtte op om den ophavsretlige beskyttelse, også på internettet.

UDGIVET AF

AC (UBVA) // DANSK FORFATTERFORENING // DANSK MUSIKER FORBUND
GRAMEX (HERUNDER IFPI) // DANSK SKUESPILLERFORBUND // DANSK JOURNALISTFORBUND
DANSK ARTIST FORBUND // DANSKE FILMINSTRUKTØRER // FORLÆGGERFORENINGEN
DANSKE DESIGNERE // FAF // SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE SCENOGRAFER
DANSKE DRAMATIKERE // DANSKE BILLEDKUNSTNERES FAGFORENING
DANSKE SKØNLITTERÆRE FORFATTERE // BILLEDKUNSTNERNES FORBUND
DANSK MUSIKFORLÆGGERFORENING // DJBFA // DANSKE POPULÆRAUTORER
DANSK KOMPONIST FORENING // KODA // FORENINGEN AF DANSKE SCENEINSTRUKTØRER
FILMRET (PRODUCENTER AF AUDIOVISUELLE VÆRKER)